

Каншоуби АХОХОВ:

Бюджет жаны блоши тынгылы барады

Акыры. Апы 1-чи беттеди.

КыР-ни Парламенти Преседателни буйругу...

жетгерине дотацияла районла...

Бырыкыны кыратууну баш...

адмилари башчылары. Парламентни преседател...

2010 жылга бюджетни баш...

2010 жылга прогноз 62...

Озган жылда кан болмай...

адмилари башчылары. Парламентни преседател...

Бек ахырында у хар со...

Сизин акылгыгызга кере...

2010 жылга бюджетни баш...

Татьяна БОРОВИНСКАЯ...

Республиканы башчысынын почтасы

«Президент жаш телюдөн болушлук табарыгына ышанырчады»

КыР-ни Президенти Интернет-примыйне...

атда у Италияда жашаган...

Ахмед Баксанов Президент...

«Д» категориюгу удостовер...

Миллетигиз ишигизде неда жашауугузда сизге чырмау болганмыды?

Шендо миллеттени оргаларында тынгысызлык...

Асламында кеси миллеттени адамлары...

БИТТИРЛАНЫ Ханифа...

ТОТРУКЪЛАНЫ Марат...

ЕРТЕНЛАНЫ Лейла...

Сергей ТОКОВ...

ТАТЬЯНА Кунаева...

Зариф ГУЧАЕВ...

УЯНАЛАНЫ Тимур...

Басмага АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима...

Унутулмазлык такыйкыала

Акыры. Апы 1-чи беттеди.

Оп кюн жаш адаманы аггыш...

Малкундуланы Махмату атасы Алий боса.

Россеи жаш граждандар...

Суратланы автор алганды.

Паспорт алганла парламентни алында.

Урунганланы сейирлерин кьоруулай

Бу кюнде КМР-ни Профсоюзларыны федера...

бир профсоюз комитетте...

Федерация советни преседател...

ны бек аз ичмени баш к...

Оп, бек алга, иш беручо...

Пленум кьарган болу...

ТЕММОНЛАНЫ Мухадим.

ЮБИЛЕЙ

Исмайылны жашау ауушлары

Билимге келтирген жол

Рахайланы Ибрагимни жашы Исмайыл бизи миллети белгилу адамлардан бири болганды. Кеси заманында 1935-40 жылда Москва биринчи мalkъар студиясы санында ГИТИС-де Къулайланы Къайсын, Кючюкланы Магомет, Балаланы Омар, Биттирланы Абидат, Махиланы Зон эм башка белгилу адамларга бля бирге окугъанды. Бек иги кырмашканы ючюн Сталин эти стипендияны алып турганды.

Исмайыл 1919 жылда 15-чи декабрьде Хасанин элде туугъанды. Алгач Мalkъар округу интернатында, азы бля Пятигорскдеги рабфака, 1935-40 жылда уа Москвада ГИТИС-де окугъанды. 1950 жылда уа, сюрюнде тургъандала, заочно Москвада Куптура институту да киргенди.

Кыргызстанда Куптура атлы орус кырал драма театры актёру, Министрлени Советинде тамата инспектор,

Ол заманлада чыпында радиорупорла бар эдиле, аны себелли орамда бара тургъанлай, радиого тынтыларга онг бар эди. Адамла уа аланы кытларына жыйылуучу эдиле. Ол жол а, асыры къуангандан, жийли эдиле. Жилмукъларын сыйлай, тейсей эдиле мalkъарлы майданда.

Мен ол ючюн бир заманда да унутмам. Таулу халкыны тилги бля ол беруи радио бля эки кере къайтарылып берилген эди. Андан сора Ош областтадан Фрунзеге айтылыккъ къбузучубуз Къайсыланы Билимни чакъчырып, аны радио бля сокъурама, Халкъ ол заманда: «Аллах шукур, энди башыбызга эркин этеркидиле», - деп, иги къуум эте эди.

Таулуланы култураларын айтмагъуза себеллик этерге кюрешэ эдим. 1954-57 жылда да беш китап чыгаргъанма. Алада халпарла, жырла, култураны бля искусствону юсюнден статьяла басмалангандыла. Къарачай-малкъар халкъ алгач бек къууанч окууй эди. Сюрюнде неден да бек багъа-

цертлеге, творчестволу радиорупорла бар эдиле, аны себелли орамда бара тургъанлай, радиого тынтыларга онг бар эди. Адамла уа аланы кытларына жыйылуучу эдиле. Ол жол а, асыры къуангандан, жийли эдиле. Жилмукъларын сыйлай, тейсей эдиле мalkъарлы майданда.

Мен ол ючюн бир заманда да унутмам. Таулу халкыны тилги бля ол беруи радио бля эки кере къайтарылып берилген эди. Андан сора Ош областтадан Фрунзеге айтылыккъ къбузучубуз Къайсыланы Билимни чакъчырып, аны радио бля сокъурама, Халкъ ол заманда: «Аллах шукур, энди башыбызга эркин этеркидиле», - деп, иги къуум эте эди.

Таулуланы култураларын айтмагъуза себеллик этерге кюрешэ эдим. 1954-57 жылда да беш китап чыгаргъанма. Алада халпарла, жырла, култураны бля искусствону юсюнден статьяла басмалангандыла. Къарачай-малкъар халкъ алгач бек къууанч окууй эди. Сюрюнде неден да бек багъа-

Рахайланы Исмайыл Фрунзеге орус театры актёру болуп ишлеген эди.

юнуна алып, алай келтирген эди ары. Терк-терк жокълаучу эди. Анан келген кюн уллу байрам эди манга, тансыкълыгъымы да ала эдим. Окъугъаным, жашау болуумма, неге да кыйгырып, эс беллоп кете эди. Бек туйкул адам болгъанды. Ол саулукъда басыныулу эдим. Москвада окугъанымда да бек къууанганды. Мени хайт деген жаш заманында уа, уруш башланды да, атам, аны эки къарындашы да фронтда жоопдула, - деди да, Исмайыл терен кючюндю. Фрунзеге ишлей (боготногю Бишкекде), Исмайыл орус эм къыргыз тилде эки китапчыкны да чыгарганды. «Сельский очаг культуры» эм «Передовой дом культуры». Мalkъар тилде да эки китап басмалаганды ол анда. «Бирге жырлайкы» деген аты бля. Ол иши бля эни этемлене эди Исмайыл. Къарачай-малкъар поэтлени назмуларын, жырларын да жыйышырып, кесинкилени да алгача къушуп, 1956-1957 жылда алай чыгаргъан эди. «Таулула ол китапчыкъланы керегенде, асыры къууангандан, жийли ала эдиле кыларына», - деп эсерюмю эди ол заманы Рахай уллу.

Кыргызгада Исмайыл сийеумю эди сюрюнюню юсюнден айтырга, терен сагышка кете эди... «Бютюнда Сталин елгенден сора къаты низам жумушгъан эди. Бизге уа, къарачай-малкъарлыла, уллу хурмет эте эдиле иши, таза ниетли адамласы, тонаучуларыгы да жокъ. Бир да аныламайбыз сизни бери не сытып бля къыстагъаларын, деучю эдиле.

Билимли таулуланы, кулдуклаа сапып, бек кёторе эдиле, иги ишленгенде да бир тыйгычсыз бере эдиле саугаланы. Бизни жюрегубизни, эсибизни да эзген, тынлыккъ табырмагъан жаланда бир зат эди - тууу жерибизден сор бля къыстагъалары», - деген эди Исмайыл мен аны ючюн 80-жылгылы бля байламлы интервью алырга келгенимде.

Жашлары бля этхелене эди Насыбана, Исмайылны юйор жашау тап кыралгъан эди. Ыразы эди юйорюне. Юйденги, жашлары - Анатолий бля Тенги - аны мухтаз этхелгенди. Бети жардуучу

Солдан онгга: КъМАССР-ни халкъ артисти М. Тубаева, култураны сыйлы ишчиси Ф. Мелникъ эд республиканы Култура министрствосуну бля.

Култура министрствода белямню таматасы болуп эм башка жууалпы ишледе кесин бек ахшы жанындан кёргозтгенди.

Туугъан жерине къайтхандан сора да, кеп жууалпы кулдуклаа ишленгенди, миллети културасын бля искусствону айнытууга уллу къыйын салганды. Улуу курауа хурени болгъан адам эди. Аны себелли анга «КъМАССР-ни искусстволарыны сыйлы кулдукчу» деген ат берилгенди. Андан сора да, ол кеп сыйлы грамотала, диплома, майдалла бля да саугаланганды.

Рахайланы Исмайыл назмула, халпарла, пьесала, интермедияла, искусстволу култураны юсюнден статьяла да жазганды. Аны басмадан бир талай брошюрасы, «Кючмезланы Шарифаны юсюнден» монографиясы (1965 жылда), «Халал тенгле арасында», «Ас-салам алейкум, друзь!» деген, дагыда бир нечча китыбы да чыкыгъандыла.

«Тюзлюгюм ючюн кеп кюрешгенме» Къыйын эди аны къадары. Терен билимли, искусстводан, културадан да иги анылауу болгъан, кеси да чыгармачлыккъ иш бля кюрешген факмулу адам эди. Манга аны бля кеп кере селеширге да тюшгенди. Къартлыгында окуна болмагъана тизгили, чырайлы, хар нени да эсинде тутхан сейир ушакъ нёгер эди. Алай кезуилени биринде ол былай айхан эди.

Мени жашауум тюзлюк ючюн кюреш болуп турганды. Аны юсюнден мен «Ас-салам алейкум, друзь!» деген китыбымда тынгылы жазгъанма. Халкымы ючюн бир зат аталгъан эсем - онду насыбым, къууанчыма да.

1955 жылда алыкча жаш адам, богонлюкю уа КъМР-ни халкъ жазуучусу Тейпеланы Алим, райондан нёгерли бля манга келиди: «Радио бля жырлагъан да этерик эдик, назмула да окурга себелли», - деген эди. Аланы программаларына кърал, керекли жерлерини тюзетип, Кыргызстанны радиокomiteетине элтеме. Биле республикага аны тили, назмула да эшитиребиз.

лы эди аны тилинде жыр, назму эшитип, басма сёзюне окуу. Алай ишлеге себеллик эталгъаным бля къууанма.

Гаврош деучю эдик Къайсыннга Исмайыл, сен миллетибиз-ни атын дунияга айдыргъан айтылыккъ поэтибиз Кулайланы Къайсын бля бирге окугъансы. Кыяллай адам эди ол? Аны башаладан айырмагылы бармы эди? - деп сорама дагыда анга.

Бек жарык кёплю, лакъырдачы, тепсеуно, жырны да суйген адам эди Къайсын. Кеси уа адамлаага чам атны бир терк «тагъа» эди да, Сёва ючюн, биргебизге окугъан Балаланы Омарга «Цах», Махиланы Алийге «Къа-тынчык», Мокъзаланы Басалга «Мыйлы», Чабдарланы Хызырга «Къызыл сакъал» дегенча атланы бере эди. Киши да кёлкъледи болмай эди анга. Кесине уа Гаврош деучю эдик, алай Къайсынны да ёпкелеген тереси болмагъанды. Обшежитияда да биз бир отода жашагъанбыз: Къайсын, Кючюкланы Магомет, Чабдарланы Хызыр, Жантууланы Азюр бля мен. Бек шухе халда жашагъанбыз.

1937-38 жылда ол кеп заман назмула, литератураны окууга беле эди. Жазгъан назмуларын бек алгача бизге окугъанды. Онг къолун да къазуат булгъай, чынты актёрча окууй эди назмуун. Сора талсы жерлери бар эсе, айтыгыз, дер эди. Айтсагъ а, тюрлендирген тереси да бар эди. Сора заказной писюмю этил, Нальчикке ири эди - Жазуучулары сокуна неда басмалыгыз деп мalkъар газетге. Биз а, аны биргесе окугъанла, сесе эдик жюрегубиз бля аны Аллах берген уллу факмусу болгъан.

Чамчы, кючюкю, селеширге сыйюне Къайсын литератураны, театры бля музыканы тарыхларыны дерслеринде тамызача тюрлене эди - битую эсин беллоп тынгылай эди ол лекциялаа. Театрлаа, кон-

Билимли таулуланы, кулдуклаа сапып, бек кёторе эдиле, иги ишленгенде да бир тыйгычсыз бере эдиле саугаланы. Бизни жюрегубизни, эсибизни да эзген, тынлыккъ табырмагъан жаланда бир зат эди - тууу жерибизден сор бля къыстагъалары», - деген эди Исмайыл мен аны ючюн 80-жылгылы бля байламлы интервью алырга келгенимде.

Исмайыл туудукълары бля. Сюелгенде (солдан онгга): жашлары

«Исмайыл, келюнге тиймесе, бир соруу берлик эдим: атанг- таулу, ананг а къайыртмалы эди. Алай адамга бу миллети келечисиме деп сыйлагъан кыйын да болуу, алай, насыпха, 80-жылгылынга сауэсен тюбегенде, жашауунда кеп затты кере келгенсе, къайсы миллети адамчыма деп айтталкысыз? - деп сордум. - Эгешчим, аны сайлай туруу кереклиси да болмаз. Анам, харип, жанетли болсун, мени гитче заманында ёлоп халгъан эди. Каникуллары кезуонде анымы жууукъларына бара да тургъанма, алай мalkъар халкымын чинде ёсгенме.

Атам, харип, бек кыйгырыучу эди манга. Мalkъар округу Моллаланы хуторда (ол шёндюго Кенжеде бля Каменканы тийресинде эди) къурагъан школунда элген эди окурга, интернет эди ол. Атны бо-

эди аланы юсеринден айтса. Таматасы Тилик - искусствоведене илмуланы доктору, СКГЙИ-ни ректору эм профессору. Бир талай жылны Москвада Россейни култура министрлиги оруснабары болуп тургъанды. Тернз а аскер кулдукдан кетгенди отставкага. Кеп жылланы Санкт-Петербургда жашагъанды. Богонлюкде къарындашала Нальчикде ишледикли.

Исмайыл, мalkъар маданияты устасыны, миллет културга, искусствого салгъан кыйыны керти да уллулу. Кеси кесин тынгылыны жырлаа, тойга, оюннга, жарыкълыккъа къулуукъ этип белгенди. Аны бля миллетины тарыхында кыалкыны Рахайланы Исмайылны аты.

БИТТИРЛАНЫ АМИНАТ, КъМР-ни сыйлы журналисти.

Презентация

Тарыхыбызны байыкъландыргъан китап

Мalkъар халкыны мемориал-музейинде Османланы Хайсагы Север Осетия-Алания Республикада басмадан чыкыгъан «Балкыри сквозь века» деген китыбыны презентациясы болганды. Ол кюн ары жазуучула, алимле, 6-чы, 8-чи, 15-чи, 19-чу школаны устазлары, окуучулары, «Алан» жамаат организацианы келечилери, миллетины историчесын суйегленден кеп адам жыйылгъан эди.

Аланы алында селеше, мемориалны директору Теммоланы Фаризат авторну жашау жолуну, чыгармачлыккъ ишини юсюнден да айтханды. Ызы бля сёзю културология илмуланы доктору Орусбийланы Фатимага бергенди. - Бу байрамгабыз жылмукъла бля къатышы дерчады, - дегенди Фатима. - Бу китыпы хайырындан миллетины бетин кёргозген ичиче белели, тизгили, ариу адамла бизге ачык болдула. Ол зат да

Текуланы Нина Османланы Хайсагга сауга бере туралы.

Залда олтургъанла.

тозлюкюм бир тюркою болуп эди. Осман уллу, этген иши бля мактамай, илму бля корешгенле этерик жумушу тамамлап кыйгъанды. Историяны жазылмагъан бетлерини Хайсагча журналистле тутура тебирегенди.

Китапда сурталны бекюбю атабабаларыбызны кюбюрлеринде сакълангандыла. Къара-акъ тюркоюню суратладан къаллай сийдмалды адамла къарайганды. Улуу кесини студентлени да стол юсюнде тутары китыпы болууга керигин Белпайланы Судфин айтханды. Не эрте, не кеч болмай, заманында чыкыгъан китыпа санагъа

ны жазуучу Тейпеланы Алим да белгилегенди. Ол биз кимбиз деген соругуа жууан берген затды, кесини миллетины тас болуп кыларыны суйеген былай иш бля кюрешеди.

Ызы бля КъМР-ни къырал апл молк академиясыны профессору Биттирланы Анатолий, Нальчикде 8-чи номерли лицейи директору Текуланы Нина, къарачайлы къарындашыбыз Текуланы Даудт да Осман уллу бу иши къыйметли да болгъан чортхенди. Ызгъа сёзю китыпы автору да айтханды.

АБУ УЛУ А. Суратланы автор алганды.

Жазылуу-2010

Заман кетип барады

Хурметли окуучула! 2010 жылы биринчи жарымына жазылуу кампания бошалырга заман бек аз къалганды. Алай да, почтага ушыгыгъыз, жазылыгыз. Жангы миллет газетибизни ушагысуз гитче тиражына барыбыз да улпачма болмайкы. Богонлюкде уа хал къуанырга туйлоду.

Жангы жылда сизни бля сауэсен тюбеширбиз деп ушанабыз!

Федеральное государственное унитарное предприятие «ПОЧТА РОССИИ» ОСП-1
Бланк заказа периодических изданий

АБОНЕМЕНТ на газету **ЗАМАН** (индекс издания) 5 1 5 3 2

(наименование издания) Количество комплектов

На 2010 год по месяцам

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Куда _____ (почтовый индекс) _____ (адрес)

Кому _____

Линия отреза

ПВ место литер

ДОСТАВочная КАРТОЧКА 5 1 5 3 2 (индекс издания)

На газету **ЗАМАН** (наименование издания)

Стоимость	подложная руб.	коп	Коп-во комплектов
	каталожная руб.	коп	
	переварочной руб.	коп	

На 2010 год по месяцам

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

город _____ село _____ область _____ район _____ код улицы _____ улица _____ дом _____ корпус _____ квартира _____

Фамилия И. О. _____

